

ĎÁBLÍK

Elektronický zpravodaj pro členy a přátele Cally • Číslo 215 • Vychází 19. listopadu 2021

Milí čtenáři, milé čtenářky,

v minulých dnech skončila již 26. konference OSN o změně klimatu, která se tentokrát konala ve skotském Glasgow. Zda nás posunula k lepší budoucnosti, než jaká nás čeká bez rychlejšího zatažení brzdy v produkci skleníkových plynů, se dozvíte hned v prvním článku dnešního Ďáblíku. I tato konference ale zmobilizovala jaderný průmysl, který se snažil podsunout svoji technologii štěpení atomů mezi klíčové nástroje pro náhradu spalování fosilních paliv.

Nic nového, dělá to tak pravidelně. Nemá však co nabídnout, krom falešně zářícího pozlátka, které v tuzemsku nabývá podoby až národního fetiše. V říjnu jsme uspořádali webinář s analytikem Myclem Schneiderem, který pro české publikum představil hlavní zjištění své aktuální Zprávy o stavu jaderného průmyslu ve světě. Jasně, na ověřených a ověřitelných datech ukázal, kterak se svět s jadernými reaktory bude postupně loučit. Tedy s jejich elektřinou, v podobě vysoko radioaktivních odpadů tu s námi budou ještě setsakra dlouho. Atomové elektrárny stárnou, již dnes průměrné stáří všech provozovaných reaktorů ve světě převyšuje 30 let. A nové se staví daleko pomalejším tempem, navíc především v Číně. Pro tržní, státem neřízené prostředí jsou to moc drahé zdroje elektřiny.

Není divu, že podíl jaderné energetiky na globální výrobě elektřiny klesá a činí už jen 10 % a zmenšovat se bude dál. Nejen naši politici sice sní o budoucnosti plné malých modulárních reaktorů, ale ta je zatím od reality také daleko. Neřeší problém jaderného odpadu, jadernou bezpečnost (budete chtít žít v sousedství městského jaderného reaktoru?), ale jak se ukazuje, nebudou levnější, než dnes nekonkurenceschopné reaktory velké. O dalších zjištěních zmíněné zprávy Mycla Schneidera a jeho týmu se dozvíte ze stránek zpravodaje.

Vícekrát jste mohli v poslední době slyšet od odcházejícího premiéra Babiše, kterak bojoval za české zájmy v Bruselu, když prosazoval zařazení jádra do tzv. evropské taxonomie. Je tím míněné oficiální označení za environmentálně udržitelnou technologii, která by tak získala možnost lepšího přístupu k bankovním půjčkám či jiným finančním nástrojům bez negativního označení, které odrazuje klienty, jako to dnes má uhlí. Možná k tomu i dojde, protože se spojují zájmy zemí, které chtějí rozvíjet jadernou energetiku, kam patří Česko, se zeměmi, které chtějí podobné zařazení pro zemní plyn. Půjde však o politické rozhodnutí bez věcného opodstatnění, protože třeba jaderný odpad nemá s udržitelností nic společného. Nejde však o zařazení jádra mezi obnovitelné zdroje, jak se tu snaží někteří interpretovat.

V Ďáblíku však nenajdete jenom jádro, naopak většina článků se věnuje jiným tématům. Přesvědčte se sami.

Edvard Sequens

V OBSAHU TAKÉ NAJDETE

Zpráva o stavu jaderného průmyslu: Podíl jádra na světové energetice vytrvale klesá..... str. 11-12

Klimatický summit OSN v Glasgow odložil řešení nejdůležitějších věcí na později

26. konference OSN o změně klimatu, která právě končí v Glasgow, je promarněnou šancí nasměrovat svět na bezpečnou cestu k udržení teploty na hranici 1,5 °C. Navzdory dílčím úspěchům summit vyhlídky světa o moc nezlepšil. Zatímco před Glasgow směřoval svět k oteplení o 2,7 °C, po Glasgow jsme na tom pouze o tři desetiny stupně Celsia lépe. Země světa nedokázaly před ani během Glasgow předložit dostatečně ambiciózní vnitrostátně určené příspěvky (NDC) ke zmírnění změny klimatu. Závěrečná deklarace letošní klimatické konference signatářským státům pouze klade za úkol předložit dostatečné cíle pro rok 2030 “do konce roku 2022”. Řešení se tedy o rok odkládá.

Summit v Glasgow se nestal ani umíráčkem pro uhlí a další fosilní zdroje energie, jak v srpnu od mezinárodního společenství požadoval generální tajemník OSN António Guterres. V závěrečné deklaraci konference COP26 se sice poprvé od Kjótského protokolu doslova upozorňuje na potřebu odklonu od fosilních zdrojů energie, přijatá formulace ale i nadále ponechává prostor pro další těžbu i dotace a chybí i jakýkoli konkrétní termín. Některé země se během konference přihlásily k dílčím závazkům k odchodu od fosilních paliv. Tyto pakty, např. Beyond Oil And Gas Alliance či No New Coal Power, budou ale pouze marginálním posunem kupředu, pokud k nim v dohledné době nepřistoupí i další státy.

Konference v Glasgow přinesla i další závazky, například zvrátit do r. 2030 odlesňování či omezit do roku 2030 emise metanu o 30 %. I ty ale mohou znamenat přínos pouze v případě, že budou skutečně dodržovány v praxi. Pod metanovým závazkem navíc chybí podpisy některých významných hráčů. Celkovým nedostatkem těchto dohod je, že je nemá kdo vymáhat. V praxi tak mohou snadno skončit jako prázdné sliby.

Hlavní vyjednávání se v Glasgow vedla o tom, jak uvést do praxe jednotlivé části Pařížské dohody. Pozornost budilo zejména několik témat. V oblasti financování adaptačních opatření se podařilo domluvit zdvojnásobení dosud poskytované částky, byť ani to stále neodpovídá původním slibům bohatých zemí. Některé země například v Africe přitom už teď utrácí za klimatická adaptační opatření více peněz než za vzdělání či zdravotnictví.

Pro rozvojové země bylo velkým tématem letošní konference i financování tzv. ztrát a škod. Na vytvoření fondu na financování ztrát a škod ale v Glasgow nedošlo. Za škody páchané už teď klimatickou krizí v řadě rozvojových či malých ostrovních států tak budou i nadále platit nejvíce zranitelné komunity. Drobný pozitivní posun umožnilo Skotsko, které jako první země přislíbilo v Glasgow na ztráty a škody konkrétní, byť symbolickou, finanční částku 2 milionů liber. Další peníze přislíbilo následně ještě několik nadací a belgický region Valonsko.

Překvapením summitu byla Indie, která nečekaně předložila cíl klimatické neutrality, byť až pro rok 2070. Doprovodila jej i hmatatelnějším závazkem získávat už v roce 2030 polovinu energie z obnovitelných zdrojů.

Česku zajistil v Glasgow mezinárodní ostudu projev premiéra Babiše. V době konání konference COP26 navíc na klimatickou legislativu EU zaútočil ještě i český Senát. Česká republika díky tomu získala v Glasgow vůbec poprvé anti-cenu "Fosílie dne". Tu na klimatických konferencích OSN pravidelně uděluje mezinárodní síť neziskových organizací Climate Action Network International.

Jitka Martínková z Klimatické koalice řekla: „Ačkoli Boris Johnson na začátku summitu varoval, že hodiny zkázy už ukazují za minutu půlnoc, výsledky konference se tváří, jako by bylo slunečné

odpoledne. Navzdory drobným pokrokům se důležitá rozhodnutí odsunula na později. Klimatická spravedlnost v podobě financování ztrát a škod, mitigační ambice v souladu s cílem 1,5 °C i jasný závazek, že fosilní paliva, která už si nemůžeme dovolit spálit, zůstanou skutečně pod zemí. Změn, které by nám umožnily srazit do roku 2030 globální emise skleníkových plynů o 45 %, summit opravdu moc nepřinesl.“

Nicole Princlová z Centra pro dopravu a energetiku řekla: „Letošní summit COP 26 sklízí kritiku i za to, že se jej nemohly v dostatečné míře účastnit lidé ze zemí globálního Jihu. Na klimatické krizi mají historicky nejnižší podíl, její dopady však pociťují nejvíce. Koncepty klimatické spravedlnosti a tzv. ztrát a škod byly třecí plochou jednání. Delegace se neshodují na tom, zda by chudší země měly dostat kompenzace za nevratné ztráty a škody způsobené klimatickou změnou a jak by taková finanční pomoc měla vypadat. Bohaté a rozvinuté země přitom mají neoddiskutovatelný klimatický dluh, který je na čase začít splácet.“

Jan Freidinger z Greenpeace ČR řekl: „Před deseti lety bychom s podobným výsledkem byli asi spokojeni. Nikoliv však nyní. Mnoha zemím a politikům nelze upřít snahu, ať už upřímnou či nikoliv. Ale výsledek je zřejmý. Naděje na zastavení oteplování pod kritickou hranici je po dnešku minimální, ale stále existuje. Koho to patrně netrápí, je český premiér Babiš, jehož ostudný projev naplno odhalil, že závažnost situace naprosto nechápe.“

Tisková zpráva Klimatické koalice

Klimatická koalice a Zelený kruh vyzývají nově zvolenou politickou reprezentaci k transformaci energetiky a ozdravení krajiny

Konec uhlí 2030, podpora rychlého rozvoje obnovitelných zdrojů, reforma zemědělských dotací či přirozená obnova lesů - to vše najdou lídři a lídryně politických stran, jež uspěly v letošních volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, mezi požadavky na účinnou ochranu klimatu a přírody, které jim zaslaly Klimatická koalice a Zelený kruh. Koalice sdružující environmentální, sociální a rozvojové neziskové organizace zároveň nabízejí nové vládě spolupráci při obhajobě a provádění potřebných opatření. K financování strukturálních změn lze využít mimo jiné nové investiční nástroje v rámci Zelené dohody pro Evropu. Je ale třeba nasměrovat je do perspektivních odvětví a modernizace ekonomiky. Nová politická reprezentace by měla zajistit rychlou transformaci k nízkouhlíkové a udržitelné ekonomice a přijmout opatření ke zvýšení odolnosti krajiny.

K ochraně klimatu je třeba přijmout ambicióznější Národní klimaticko-energetický plán a závazek klimatické neutrality pro rok 2050. Klimatické cíle Česka stále nejsou v souladu s Pařížskou dohodou. Kromě cílů je třeba přijmout i strategický plán, jak jich dosáhnout. Dosluhující vláda Andreje Babiše podle loňské analýzy Klimatické koalice neplnila z velké většiny ani opatření aktuálně platné a málo ambiciózní Politiky ochrany klimatu.

Mezi požadavky na novou Poslaneckou sněmovnu a budoucí vládu lze najít i odstavení uhelných elektráren do roku 2030 či podporu rozvoje domácích obnovitelných zdrojů. Nová politická reprezentace by měla zajistit i plné využití potenciálu energetických úspor v budovách či umožnit vznik energetických společenství občanů. V dopravě je třeba podpořit bezmotorovou mobilitu, veřejnou hromadnou dopravu, železniční síť, sdílení a rozvoj čistých technologií.

Zásadní změny požadují Klimatická koalice a Zelený kruh i v zemědělské politice a dotacích. Části zemědělské půdy je třeba vyčlenit pro přírodu a rozvoj ekologického zemědělství. Stále chybí i dostatečně přísná pravidla pro ochranu půdy před erozí. V případě lesů by měli politici a političky podpořit jejich přirozenou obnovu. Nová vláda by měla ukončit plýtvání veřejnými prostředky za přípravu nesmyslného a škodlivého kanálu Dunaj-Odra-Labe. Zelený kruh a Klimatická koalice také důrazně varují před sloučením ministerstev zemědělství a životního prostředí.

Česko zaostává i v oblasti klimatických financí. Do tzv. Zeleného klimatického fondu neposkytla Česká republika na období 2020-2023 zatím ani korunu. Nová vláda by proto měla představit plán systematického a předvídatelného růstu klimatických financí poskytovaných na adaptační a mitigační opatření rozvojových zemím.

Anna Kárníková, ředitelka Hnutí DUHA, řekla: „Všech pět stran se před volbami shodlo i na konkrétních detailech proměny českého zemědělství. Očekáváme tedy, že závazky jako vyčlenění desetiny zemědělské půdy pro přírodní prvky, zdvojnásobení rozlohy ekologického zemědělství, omezení monokultur na 10 hektarů či přísnější protierozní pravidla se objeví i v koaliční smlouvě a programovém prohlášení. A hlavně, že koalice postaví do čela Ministerstva zemědělství silného kandidáta, který slíbené změny reálně prosadí.“

Lukáš Hrábek, tiskový mluvčí Greenpeace, říká: „Všechny strany formující se koalice se před volbami shodly, že uhelná energetika končí, ale nedohodly se kdy. Zatímco Piráti a STAN mají v programu jako nejpozdější termín konce těžby a spalování uhlí rok 2033, předsedkyně TOP 09 Markéta Pekarová Adamová a předseda KDU-ČSL Marian Jurečka před volbami slibovali, že budou prosazovat rok 2030. Zvolení přesného roku, ke kterému bychom měli naplánovat útlum uhelných zdrojů, jejich dostatečnou náhradu a spravedlivou transformaci uhelných regionů ale může při jednání o společném vládním programu ztroskotat na neochotě představitelů ODS.“

Jitka Martínková, koordinátorka komunikace z Klimatické koalice, uvádí: „Jelikož emise skleníkových plynů mají podle cílů EU klesnout do roku 2030 minimálně o 55 %, je jasné, že razantní kroky, jež k tomu povedou, čekají už na tuto vládu. Důkazem, že nastupující vláda vezme otázky klimatu skutečně vážně, by mohlo být i zřízení samostatného postu ministryně či národního koordinátora pro klima.“

Edvard Sequens, energetický konzultant z Cally, doplnil: „*Vláda musí přijít s jasným plánem bezodkladné transformace naší energetiky. Velké rezervy máme v energetické efektivitě, nevyužíváme dostupný potenciál energetických úspor, rapidně je potřeba zrychlit ve využívání obnovitelných zdrojů, což vše do budoucna osvobodí domácnosti i podniky od vysokých plateb za energie. Naopak bezvýhradná orientace na nové jaderné reaktory přijde českou ekonomiku velmi draho a náhradu spalování uhlí nezajistí.*”

Daniel Vondrouš, ředitel kanceláře Zeleného kruhu, řekl: „*Ekologické části programů vypadaly před těmito volbami mnohem lépe než před minulými. Jejich uskutečnění je ale nemyslitelné bez kvalitního týmu ve vedení ministerstva životního prostředí. V jeho čele musí stát věrohodná osobnost se širokým odborným rozhledem, která se za splnění slibů dokáže osobně zaručit.*”

Tisková zpráva Klimatické koalice a Zeleného kruhu

Broukoviště a jejich role v ochraně hmyzu

Z neznámého výrazu „broukoviště“ se v posledních letech stalo poměrně frekventované slovo. Vytváření broukovišť se stalo celkem běžnou záležitostí, a to jak ve volné krajině, tak i ve veřejné zeleni či na soukromých zahradách. Zatímco s rostoucím počtem broukovišť vyvstává otázka, zda tato aktivita opravdu ve všech případech prospívá ochraně přírody, v ekologické výchově je jejich význam nezpochybnitelný.

Jako broukoviště označujeme seskupení kmenů, špalků či větších větví, které částečně zapustíme do půdy nebo je položíme na její povrch. Populárním způsobem, jak chránit přírodu, se broukoviště stala nejprve ve Velké Británii, kde je místní znají pod původním názvem *loggery*. Využívají se v soukromých zahradách i veřejné zeleni, kde slouží jako vhodné prostředí pro řadu druhů organismů vázaných na mrtvé dřevo, mimo jiné i pro roháče obecného, největšího evropského brouka.

V ČR se nápad uchytil s určitým zpožděním. Vůbec první české broukoviště vzniklo v dubnu 2010 v zámeckém parku v Lysé nad Labem, který tehdy poničila vichřice. Kromě větších kmenů zakopaných do půdy u něj najdeme také informační tabuli a obří plastiky roháčů a páchníků, tedy druhů vázaných na mrtvé dřevo. Od té doby u nás vzniklo mnoho dalších broukovišť – od malých zahradních až po rozsáhlá, jejichž vybudování někdy úřady ukládají jako podmínku v rámci správního řízení.

Jak vlastně broukoviště vytvořit? Při zakopávání špalků nebo kmenů do půdy musíme myslet především na bezpečnost. Doporučuje se proto zapustit pod povrch minimálně třetinu jejich délky, aby byla zajištěna potřebná stabilita celého broukoviště. Nejlépe se hodí dřevo tzv. tvrdých listnáčů, které po zapuštění do země velmi dlouho vydrží. Vůbec nejlepší je pak dřevo dubové, zejména proto, že dub hostí v ČR největší množství ohrožených druhů bezobratlých živočichů. Protože je však v naší krajině mrtvého dřeva kritický nedostatek, nepohrdnou mnohé druhy prakticky jakýmkoli dřevem větších objemů, které ve svém okolí najdou.

V broukovištích se můžeme setkat s mnoha druhy mrtvého dřeva, a to včetně ikonických brouků české ochrany přírody, např. různých zlatohlávků, nosorožíka kapucínka nebo roháče obecného. Naproti tomu druhy, jejichž larvy žijí v živém dřevě, mohou v broukovišti v nejlepším případě pouze dokončit vývoj. Do osluněných nadzemních částí kmenů můžeme také navrtat otvory o různém průměru a vytvořit tak jakousi obdobu tzv. hmyzích hotelů, kterou velmi rychle osídlí zejména samotářské včely. Jinak může broukoviště poskytnout útočiště i mnoha dalším druhům, např. slepýšům, ještěrkám či drobným pěvcům.

Na první pohled by se mohlo zdát, že vytvoření broukoviště je z pohledu ochrany přírody jednoznačně pozitivním počinem. Což ale nemusí být tak docela pravda. Hlavní nebezpečí spojené s broukovišti spočívá v tom, že mohou snadno fungovat jako „ospravedlnění“ pro kácení starých, biologicky cenných stromů. V posledních letech často zaznívá názor, že pokácení takových stromů vlastně nevede, když z nich následně uděláme broukoviště. To je ovšem veliký omyl. V broukovišti se totiž logicky nachází pouze mrtvé dřevo, takže v něm nemohou dlouhodobě přežívat druhy dřeva živého.

Navíc jde o dřevo, které se stalo mrtvým ve stejném okamžiku a stejně rychle se také rozpadá. Stromy v parku nebo v aleji naproti tomu neustále poskytují různorodou a proměnlivou směsici stanovišť, většinou včetně mrtvého dřeva.

Přínos broukoviště pro ochranu přírody se tedy v řadě případů může blížit nule, některá broukoviště pak mohou ohroženým druhům vyloženě škodit. Zejména v případech, kdy se má kácet strom s výskytem zvláště chráněných druhů brouků, musíme brát broukoviště až jako poslední a nejméně vhodné řešení, snad s výjimkou spálení dřeva v kamnech. Mnohem lepší variantou z pohledu ochrany hmyzu je strom prořezat a nížit jeho těžiště nebo ho alespoň ponechat na místě jako torzo, nebo vysoký pařez. Vytvoření broukoviště ze stromů, které nemají větší biologickou hodnotu, naopak může na vhodném místě některým méně specializovaným druhům pomoci.

Přínos broukovišť pro ekologickou výchovu je naopak nezpochybnitelný. V poslední době si totiž lidé začali zvykat, že mrtvé dřevo z našich zahrad a měst okamžitě zmizí, a to včetně vyfrézovaných pařezů. Právě v pařezech nebo okolní půdě se přitom mohou ukrývat larvy roháčů nebo dalších ohrožených druhů. Broukoviště vybudované na veřejném místě nebo třeba v centru ekologické výchovy tak ukazuje, že mrtvé dřevo je důležitou součástí ekosystémů, a žije v něm celá řada zajímavých druhů. I proto by nemělo zůstat pouze u zakopání kmenů do země. Důležitým doplňkem broukovišť se stávají také informační tabule o významu mrtvého dřeva pro přírodu či o životě ohrožených brouků, případně i další doprovodné aktivity, např. exkurze pro veřejnost, vzdělávací a ekovýchovné programy pro školní třídy či zájmové kroužky apod.

Broukoviště prostě nemohou být všespásným řešením pro ochranu mizejícího hmyzu, ale spíše jen jedním z kamínek do mozaiky opatření, jimiž lze hmyzu na zahradách a ve veřejné zeleni pomáhat. Mnohem lepší variantou pro podporu hmyzu vázaného na mrtvé dřevo je ovšem ponechat v parku či na zahradě živé staré stromy, které na sobě zpravidla mají i nezanedbatelné množství mrtvých částí, hlavně různých dutin. A samozřejmě také dosazovat keře a stromy mladé, jež veterány jednou nahradí,

případně je začít ořezávat „na hlavu“. Z hlediska ochrany hmyzu jsou pro dosadby obecně vhodnější naše původní druhy dřevin.

Hmyz můžeme podpořit také úpravou sekání travnatých ploch tak, aby na nich pořád něco kvetlo. Sekat bychom proto měli méně často a třeba střídavě, tzv. mozaikovou nebo pásovou sečí. A pokud už máme na zahradě dostatek kvetoucích bylin, můžeme instalovat úlky pro čmeláky nebo hmyzí hotely, které využívají hlavně samotářské včely. Další živočichové rádi osídlí skládanou suchou zídku, hromádku kamenů, staré pískoviště nebo třeba tůňku. A když není

pro malou vodní plochu místo, pomůže i pítko s naskládanými kameny, aby se v něm hmyz neupil.

Možná leckoho překvapí, že různým druhům hmyzu prospějeme i založením obyčejného kompostu. Právě komposty se totiž staly zajímavými náhradními stanovišti pro rozmnožování některých brouků vázaných na mrtvé dřevo. Běžně se v nich můžeme setkat nejen s larvami různých zlatohlávků, ale nový domov zde našli i atraktivní a zákonem chráněni nosorožci.

Krátce sečené trávníky obklíčené tůjkami ze všech stran se prostě broukům, motýlům ani včelám příliš zamlouvat nebudou. Pokud má péče o zeleň přispívat k ochraně hmyzu, musí se zaměřit především na rozmanitost. Čím rozmanitější prostředí vytvoříme, tím více druhů hmyzu přilákáme. Jsem si jistý, že takové parky a zahrady se budou více líbit i nám, lidem.

Jiří Řehounek

psáno pro časopis Zahrada – Park – Krajina

<https://szkt.cz/https-szkt-cz-casopis-zahrada-park-krajina>

A kdo přiletí na vaše krmítko? Připravujeme čtvrtý ročník Ptačí hodinky

Už za dva měsíce budou lidé v celém Česku opět pozorovat ptačí krmítka. Česká společnost ornitologická (ČSO) o víkendu 7.–9. ledna 2022 organizuje čtvrtý ročník Ptačí hodinky – sčítání ptáků na krmítkách. Minulého ročníku se zúčastnilo přes 27 tisíc lidí, kteří pozorovali víc než půl milionu ptáků. Ornitologové pomocí dlouhodobého projektu ve spolupráci s veřejností zjistí, kteří ptáci u nás v zimě ubývají či přibývají. Sčítání se může zúčastnit úplně každý bez předchozích zkušeností. Navíc v teple domova. Už nyní se mohou lidé připravovat na Ptačí hodinku pomocí zábavných kvízů a pilovat své znalosti ptáků na stránce ptacihodinka.birdlife.cz, kde se zároveň lze přihlásit k odběru tipů a novinek.

Žluté břicho s černým pruhem, zelená záda a černá hlava s bílými tvářemi. Sýkoru koňadru viděli účastníci všech tří ročníků Ptačí hodinky ze všech ptáků nejčastěji. „Navštívila 85 % krmítek a mezi ostatními druhy neměla konkurenci. Druhá nejčastější – sýkora modřinka – se ukázala na 65 % pozorovaných krmítek. Na to, zda koňadra udrží pomyslné žezlo, si budeme muset ještě počkat, už nyní je ale vhodné upravit zahradu a okolí našeho domu, abychom při lednovém sčítání měli na krmítku opravdu

živo,“ říká Alena Jechumtál Skálová, koordinátorka Ptačí hodinky z ČSO.

S příkrmováním ornitologové doporučují začít, když teploty klesnou k bodu mrazu. „Mezitím můžeme na zahradě udělat malý ptačí ráj. Staré dřevo a větve naskládejte na hromádku. Úkryt v ní může najít střízlík, červenka nebo i hejno vrabců. Spadané listí shrabejte ke kmeni stromu, a nechte ladem. Ve vrstvě listí si najdou ptáci mnoho dobrot, ať už spadlé ovoce, nebo larvy a brouky. Semenožravé ptáky pohostíte, když necháte stonky trvalek nezastřížené. Semínka jsou zpravidla takřka neviditelná, ale ptáci je pojídají po celou zimu,“ vysvětluje Dita Hořáková z ČSO.

Jakmile teploty klesnou pod nulu, můžeme vyvěsit krmítko a začít s příkrmováním. „Krmítko musí být alespoň 1,5 m nad zemí, ideálně na závětrném a nerušeném místě. Dbáme na pravidelné čištění a odstraňování trusu a zbytků potravy. V krmítku můžeme ptákům nabídnout slunečnici, vlašské ořechy, oves, proso, pšenici a další obiloviny či luštěniny. Kosy a drozdy potěší pár jablek či jeřabin, strakapoudy, brhlíky a sýkory tuková směs,“ sděluje Hořáková.

K určování a poznávání ptáků na krmítku pomohou videa a materiály na stránce Ptačí hodinky. „Letošní novinkou jsou kvízy, pomocí kterých lze procvičit a zdokonalit určování ptáků. Lidé si mohou vybrat z více různých kvízů. Od těch pro úplné začátečníky s pěti nejčastějšími druhy na krmítku až po kvízy pro pokročilé,“ říká Jechumtál Skálová.

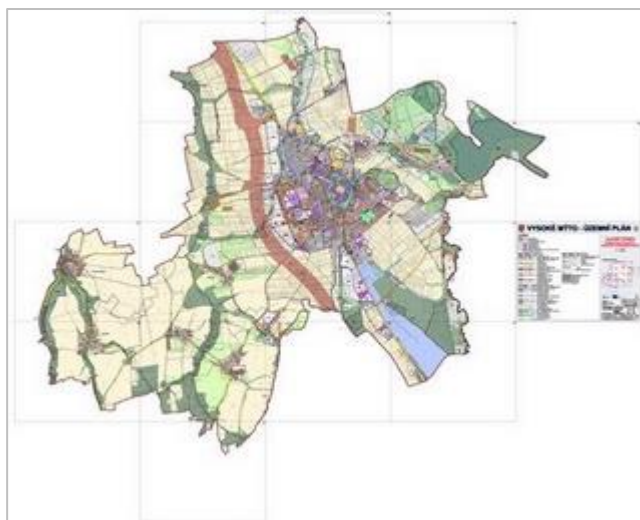
Díky spolupráci s velkým množstvím dobrovolníků ornitologové během několika let zjistí, kteří ptáci u nás v zimě ubývají či přibývají. „V minulém ročníku byl skokanem roku čížek lesní, který se vyhoupl ze čtyřicátého místa na deváté – lidé ho pozorovali na pětkrát větším množství krmítek. Více jsme zaznamenali také kosů. Objevili se na 57 % krmítek, což je meziročně o 7 procentních bodů víc. Bude zajímavé sledovat, jak se situace vyvine v dalším ročníku. Každopádně na příkladu čížků i kosů vidíme, proč je důležité sčítat několik let po sobě – jen tak zjistíme, jestli se jedná o krátkodobé výkyvy nebo skutečně dochází k dlouhodobým změnám,“ vysvětluje Skálová.

Ptačí hodinka začíná v pátek 7. ledna a končí v neděli 9. ledna 2022. Účastníci sčítají ptáky na krmítku podle dané metodiky vždy jednu hodinu podle vlastního výběru. Pro každý ptačí druh píšeme vždy nejvyšší počet jedinců pozorovaných najednou. Pro vkládání pozorování slouží web ptacihodinka.birdlife.cz.

Tisková zpráva ČSO (redakčně upraveno)

Co je v plánu, s tím se počítá

V poslední době nám v ekoporadně přibývají dotazy a prosba o podporu, které se týkají různých developerských projektů ve městech, obcích i volné krajině. Často se týkají staveb, které jsou poměrně daleko v rozhodovacích procesech, takže možnosti, co s nimi dělat, není mnoho. Základem všech podobných caus přitom bývá změna územního plánu. Dostane-li se nějaký záměr do územního plánu, existuje velmi slušná šance, že se také postaví. Investoři pak obvykle argumentují tím, že když územní plán stavbu dovoluje, mají právo stavět, nebo rovnou hrozí žalobou za zmaření investic.

Ono je to ale celé trochu jinak. Územní plán vymezuje možnosti, ale nepředjímá výsledky dalších rozhodovacích procesů, např. posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), územní a stavební řízení, případně různá řízení podle zákona o ochraně přírody a krajiny. Soulad s územním plánem je však pochopitelně důležitým argumentem v navazujících řízeních. Z toho plyne, že občané by se měli zajímat o svoje okolí především v okamžicích, kdy se vytvářejí nové územní plány nebo se projednávají jejich změny.

Pokud mohu soudit ze svých zkušeností v ekoporadně, nelze spoléhat na to, že by se obecní a městské úřady nějak snažily zapojit občany do diskuse o územních plánech. Často se obce spokojí s tím, že připíchnou lejtro na úřední desku, případně na obecní web. Obyvatelé obce pak zaznamenají změnu územního plánu až po letech, kdy se v jejich okolí začíná bagrovat, kácet či stavět.

Nezbývá tedy, než sledovat vytváření a změny územních plánů a aktivně je připomínkovat. Samozřejmě neexistuje žádná jistota, že obec vyslyší požadavky sousedů či angažované

veřejnosti. Na druhou stranu známe i z praxe naší ekoporadny řadu případů, kdy aktivní místní občané dosáhli svého nebo alespoň přispěli k vyjednání kompromisní varianty.

Není proto zapotřebí házet flintu do žita předem, když zjistíte, že ve vašem okolí se chystá kontroverzní projekt. Čím dříve se do projektu vložíte, tím větší je vaše šance na prosazení jeho pozitivních změn.

Jiří Řehounek

Zelený kruh: stavební zákon vyžaduje zásadní revizi, účinnost je třeba odložit nejméně o dva roky

Ekologické organizace sdružené v Zeleném kruhu dnes odeslaly lídrům pěti vítězných politických uskupení výzvu k uvážlivému postupu při úpravách nového stavebního zákona. Stavební zákon měl přinést zrychlení rozhodovacích procesů, vnáší ale do rozhodování chaos. Jeho změna je nezbytná. Revizi schváleného stavebního zákona ale nejde redukovat pouze na organizační uspořádání stavebních úřadů. Úpravy musí zajistit také kvalitnější plánování a povolování staveb či lepší ochranu půdy a veřejné zeleně.

Zásadnější změny přitom slíbily před volbami oba volební bloky.

Při projednávání návrhu nového stavebního zákona v minulém volebním období upozorňovali zejména zástupci KDU-ČSL, STAN a Pirátů na špatně nastavené principy ochrany veřejných zájmů, a to zvláště v oblasti životního prostředí.

Ve svých volebních programech pak strany kladly důraz na ochranu zemědělské půdy před zástavbou kvůli výstavbě. Oba bloky také spojuje záměr reformovat územní plánování s cílem posílit pravomoci samospráv a více dbát na adaptační opatření v souvislosti se změnami klimatu.

„Klíčem k naplnění předvolebních záměrů je moderní stavební právo. Apelujeme proto na vznikající koalici, aby neopakovala chyby předchozí vlády, která tato témata ve stavebním zákoně zcela ignorovala. Revize stavebního zákona musí být připravena důkladně a transparentně, a to vyžaduje minimálně dvouletý odklad účinnosti,“ uvedla Petra Kolínská ze Zeleného kruhu.

„Pokud má být stavební zákon funkční a stabilní, jeho oprava musí proběhnout se zapojením řady aktérů a s férovým vypořádáním jejich připomínek. Klientelistický legislativní zmetek, který tu zůstal po předchozí vládě, nelze postavit na nohy jen několika drobnými úpravami ohledně uspořádání stavebních úřadů,“ uvedl ředitel Zeleného kruhu Daniel Vondrouš.

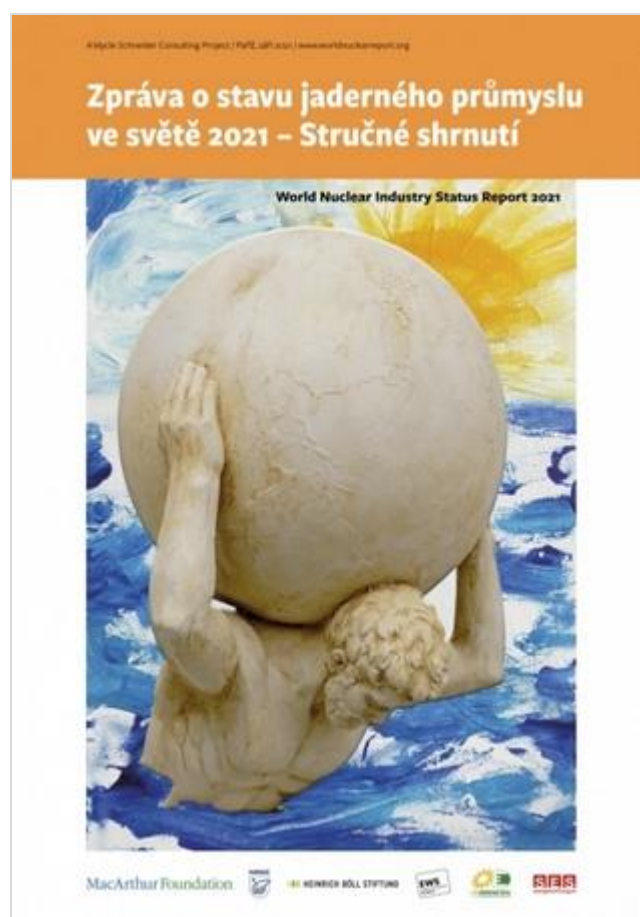
Podle Zeleného kruhu vyžaduje stavební zákon úpravu v těchto oblastech

- O záboru půdy či likvidaci veřejné zeleně mají rozhodovat příslušné odborné úřady pro ochranu přírody v jednom správním řízení (tzv. jednotné environmentální povolení)
- Zemědělská půda si zaslouží zvýšenou ochranu před zástavbou
- Výstavba v transformačních a rozvojových plochách má probíhat na základě detailních a závazných zastavovacích plánů
- Dotčená veřejnost má mít právo podílet se na rozhodování o dopadech staveb na životní prostředí
- Ekonomické nástroje mají být nedílnou součástí pravidel územního rozvoje a výstavby

Tisková zpráva Zeleného kruhu

Zpráva o stavu jaderného průmyslu:

Podíl jádra na světové energetice setrvale klesá

Hlavní fakta z každoroční uznávané [Zprávy o stavu jaderného průmyslu ve světě 2021](#) pro české publikum představil Mycle Schneider, její vedoucí autor a nezávislý analytik jaderné energetiky. Hutná analýza přináší komplexní přehled údajů o jaderných elektrárnách včetně informací o věku, provozu, výrobě, výstavbě, uzavírání a likvidaci reaktorů. Dokládá, že jaderný průmysl má dobu své největší slávy dávno za sebou a čeká jej postupný útlum, nikoli nová role při náhradě fosilních paliv kvůli ochraně klimatu. Podíl jaderné energie na světové výrobě elektřiny klesl za čtvrt století o více než 40 %.

České zaměření na stavbu nových reaktorů je tak plavbou proti proudu. Zpráva také ukazuje, jak mnoho stavěných projektů trpí zpožděním a výrazným zdražováním v průběhu výstavby. Není důvod předpokládat, že u nového reaktoru v Dukovanech tomu bude jinak.

Mezi závěry Zprávy patří:

- V polovině roku 2021 bylo ve 33 zemích v provozu 415 jaderných reaktorů, což je o sedm více než v polovině roku 2020, ale stále méně než v půli roku 2019 a o 23 méně než v roce 2002, kdy počet

kulminoval na 438.

- Na celém světě bylo v roce 2020 spuštěno pět reaktorů, mimo jiné první bloky v Bělorusku a Spojených arabských emirátech. To je o osm méně, než bylo v plánu. Oproti tomu bylo definitivně odstaveno šest bloků.
- Celkový provozovaný jaderný výkon vzrostl oproti předešlému roku o 1,9 %, takže v polovině roku 2021 dosáhl 369 GW, ale výroba elektřiny z jádra v roce 2020 poklesla o více než 100 TWh.
- Podíl jaderné energetiky na světové hrubé výrobě elektřiny nadále pomalu, ale jistě klesá, a to z maxima 17,5 % v roce 1996 na 10,1 % v roce 2020. Podíl jaderné energetiky na celosvětové primární spotřebě energie zůstává od roku 2014 stabilní okolo 4,3 %.
- Střední věk reaktorového parku na celém světě se od roku 1984 setrvale zvyšuje a dnes činí zhruba 31 let, přičemž každý pátý reaktor je starší než 40 let. Pouhých 6 reaktorů je provozováno 51 a více let. Střední věk při ukončení provozu 23 bloků v letech 2016–2020 činil 42,6 roku.
- Kdyby všechny v současnosti provozované reaktory zůstaly v síti do konce své (i prodloužené) životnosti a byly zprovozněny všechny bloky ve výstavbě, které již měly být v provozu, muselo by být do konce roku 2030 k udržení stávajícího stavu uvedeno do provozu dalších 123 reaktorů, tedy přibližně jeden reaktor každý měsíc. To by obnášelo v současném desetiletí více než zdvojnásobit roční tempo výstavby, které ale vykazuje klesající trend.
- K 1. červenci 2021 bylo ve výstavbě 53 reaktorů, z nichž 18 je v Číně. Alespoň 31 projektů výstavby je ve skluzu v řádu let. Průměrná doba od zahájení výstavby do připojení k síti u reaktorů

zprovozněných v posledním desetiletí činila 10 let.

- Celkové náklady spojené s výstavbou a provozem jaderné elektrárny vztažené na počet megawatthodin, které zdroj vyrobí za dobu své životnosti (charakteristika LCOE - Levelized Costs of Energy) vzrostly mezi lety 2009 a 2020 o 33 %.

Zprávu o stavu jaderného průmyslu ve světě 2021 – Stručné shrnutí v českém jazyce si můžete stáhnout zde: https://temelin.cz/images/PDF/wnisr_2021_shrnuti_cz.pdf

Webinář připravila Calla a Hnutí DUHA ve spolupráci s pražskou kanceláří Heinrich-Böll-Stiftung. Jeho videozáznam si můžete pustit zde: <https://www.youtube.com/watch?v=t9HnNPWtZ-E>

Mycale Schneider, autor zprávy a analytik jaderné energetiky řekl: „Považuji za znepokojující, že stále roste rozdíl mezi tím, jak široká veřejnost vnímá jadernou energetiku, a skutečným stavem tohoto sektoru. Příspěvek jaderných elektráren k energetickému zásobování klesá v globálním měřítku k bezvýznamnosti. Řada projektů, o kterých se mluví, zůstává pouze v oblasti divoké fantazie.“

Edvard Sequens, energetický konzultant sdružení Calla, řekl: „Data o stavu jaderného průmyslu ve světě dokládají, že jaderná energetika bude mít i nadále klesající podíl na zajištění energetických potřeb lidstva. Je drahá, zůstává po ní statisíce let nebezpečný radioaktivní odpad, rizika vážných havárií přetrvávají a nezmizelo ani nebezpečí šíření zneužitelných technologií a materiálů do nestabilních zemí. Nepřijde-li jaderný průmysl s něčím zásadně novým, nemá šanci podílet se na náhradě spalování fosilních paliv a ochraně klimatu.“

Karel Polanecký, energetický expert Hnutí DUHA, řekl: „Při čtení obsáhlé Zprávy o stavu jaderného průmyslu stojí za to vyhledat si pasáže, které se týkají potenciálních dodavatelů výstavby nového bloku v Dukovanech. KHNP je zmiňována hlavně v souvislosti s rozsáhlým korupčním skandálem, informace o Westinghouse se týkají hlavně okolností bankrotu firmy. Francouzská EDF je spojována především s úsilím o dostavbu dlouhodobě zpožděného bloku ve Flamanville, skandál s falšování dokumentace padá na vrub firmy Areva předtím, než ji EDF převzala. Výběr nebude jednoduchý.“

Tisková zpráva Hnutí DUHA a Calla - Sdružení pro záchranu prostředí

Platforma žádá předsedy stran vítězných koalic: změňte přístup státu k jadernému odpadu a nezapomeňte na obce!

Platforma proti hlubinnému úložišti oslovila předsedkyni a předsedy stran vítězných koalic v parlamentních volbách (ODS, KDU-ČSL, TOP 09, STAN a Pirátů), kteří připravují program nové vlády, aby nezapomněli na tisíce obyvatel, na které dnes dopadá vládní záměr vybudovat konečné úložiště. Chceme přijetí zákona, který posílí práva obcí při vyhledávání hlubinného úložiště a otevření se jiným

koncepčním možnostem nakládání s vyhořelým jaderným palivem. Opřít se můžeme [o sliby některých lídrů kandidátek stran v krajích Plzeňském, Jihočeském a na Vysočině](#), které nám poskytli před volbami.

Dosavadní postup zodpovědných státních úřadů ignoroval oprávněné zájmy našich samospráv. Bez ohledu na ně byly v prosinci 2020 vybrány čtyři lokality, kde má probíhat další průzkum. K tomuto zásadnímu kroku došlo navzdory neexistujícímu zákonu o zapojení obcí do vyhledávání úložiště, který měl zlepšit jejich dnešní nevyhovující postavení v povolovacích řízeních. Náprava je slibována již desetiletí, od roku 2016 se vznikem zvláštní normy počítá také nový atomový zákon.

Vedle rychlého směřování ke stavbě hlubinného geologického úložiště existují i další možnosti, jak

nakládat s vyhořelým jaderným palivem. Střednědobou alternativou se může stát jeho dlouhodobé skladování. Pokud jaderný průmysl tvrdí, že nejde o odpad, ale o surovinu, dává taková strategie smysl. V letošním roce mají probíhat práce na aktualizaci Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem České republiky. Nabízí se tak ideální možnost rozetnout kruh miliardových zakázek, které se uzavírají kolem projektu vyhledávání úložiště a hledat i jiná řešení.

Antonín Seknička, místostarosta obce Cejle z lokality Hrádek a mluvčí Platformy proti hlubinnému úložišti řekl: „Nové volby přinesly naději i pro obyvatele našich obcí, kteří už roky žijí v pocitu ohrožení, že za naše humna se začne svážet a pod zem zavážet vysoce nebezpečný radioaktivní odpad. Příprava, stavba i provoz hlubinného úložiště zásadně ovlivní nejen naše životy, ale desítek dalších generací. Chceme proto mít možnost o umístění takové stavby spolurozhodovat a chceme, aby se hledala i jiná řešení. Mnozí lídři stran vítězné koalice v našich krajích nám takové přísliby dali.“

Stáhněte si: [Otevřený dopis předsedkyni a předsedům stran ODS, KDU-ČSL, TOP 09, STAN a Pirátů](#)

Tisková zpráva Platformy proti hlubinnému úložišti

Odstartovalo hlasování o jedenáctou Alej roku

O titul Alej roku, soutěžní ankety spolku Arnika, bojuje 93 stromořadí ze všech krajů republiky, z nichž 11 roste v Jihočeském kraji (nejvyšší počet nominací). Hlasování začalo v úterý 2. listopadu ve 12 hodin na www.alejroku.cz a končí 11. ledna příštího roku. Koncem ledna pak Arnika vyhlásí jedenáctou Alej roku i nejoblíbenější krajská stromořadí. Patroni ankety u letošního ročníku navíc zvolí nejkrásnější fotografii, jejíž autor získá digitální zrcadlovku značky Canon.

“Mám radost, že se naše anketa i samotné aleje těší tak velkému zájmu a oblibě. Nominovaná stromořadí nám ukazují, že lidé oceňují aleje nejen pro jejich krásu či zajímavý příběh, ale také z toho důvodu, že k nim mají svůj osobní vztah, což mě velmi těší. Perličkou letošního ročníku je, že poslední nominace, Alej na Pohoří v Zašové, se objevila v našem systému pouhé 3 sekundy před ukončením nominační fáze. Anketa o nejkrásnější a nejoblíbenější aleje je prostě napínavá už od začátku,” říká koordinátorka ankety Klára Ondrigová.

Nominované aleje v Jihočeském kraji
Lipové stromořadí ke sv. Jakubu
Akátová alej k sádkám Šaloun
Dubové stromořadí na hrázi Kardaše
Březová alej ze Sv. Jána do Římova
Platanová alej v Protivíně
Březové stromořadí k Jezírku lásky
Klokotská alej
Lipová alej na hrázi rybníka Peřinka
Borová alej u Chvalšín
Českovelenická kaštanová alej
Dubové stromořadí u břehu Malše

Cílem ankety je přitáhnout pozornost veřejnosti k alejím, které patří ke zdravé a fungující krajině. Hledejte s námi nejkrásnější vzrůsná stromořadí, upozorněte na ty, kterým hrozí zánik, a představte nám mladé aleje, které jste vysadili a o které budete pečovat i v příštích letech.

Tisková zpráva Arniky

Zablokujeme recyklaci a budeme pálit? Výstavby dalších spaloven nás k tomu donutí

V Česku má vyrůst hned několik nových spaloven, jedna z nich na místě současné uhelné výtopny v budějovické místní části Nové Vráto. Záměr na její výstavbu prošel zjišťovacím řízením a nyní ho čeká takzvaná "velká" EIA, tedy proces posuzování jeho vlivů na životní prostředí. Spalovna, nebo chcete-li zařízení na energetické využívání odpadu (ZEVO), má městu napomoci s vytápěním domácností. Město by tím údajně přešlo ze své závislosti na uhlí na závislost na produkci odpadu samotnými občany. Reálně ale bude spalovna na místě stát až za 10 let, tedy v době, kdy budeme muset splňovat evropské směrnice o nižší produkci odpadu. Odkud tedy pro ni budeme brát "palivo"?

„Dnes (27. 10. 2021, pozn. redakce) jsme namátkou prozkoumali obsah černých kontejnerů na směsný odpad v Českých Budějovicích, který skrýval významné množství využitelného odpadu. Po vytřídění těchto složek by mohla stát na sídlišti místo každého kontejneru pouze malá popelnice. O stejné suroviny ale bude mít zájem spalovna, a tak si bude s recyklací a využitím odpadu konkurovat. Je tedy docela reálné, že se bude odpad dovážet z větší dálky a třeba i ze zahraničí, aby spalovna paradoxně měla co spalovat,“

poznamenává Jitka Straková z českobudějovické pobočky Arniky.

„Spalovny (nebo takzvaná ZEVO) jsou často prezentovány jako samo-spásná řešení pro odpad ze skládek. Účelem zákazu skládkování ovšem nebylo obratem poslat všechny skládkovaný odpad do spalovny. EU dala ve svých směrnících, které mají stejnou váhu jako zákaz skládkování, prioritu prevenci a recyklaci, nikoli spalování, jak je někdy v ČR chybně interpretováno. Ze skládky do spalovny, to je jako z bláta do louže,“ přirovnává Sarah Ožanová, koordinátorka kampaně Arniky "Nespaluj, recykluj!"

Při naplňování evropské směrnice budeme muset po roce 2035 minimálně 65 % odpadů recyklovat a skládkovat nanejvýš 10 % odpadů, které nepůjde nijak využít. Pro spalovny tak zbyde 25 % komunálních odpadů (tj. zhruba 1,5 mil. tun), jenže při srovnání celkové kapacity všech spaloven, které už stojí nebo by do té doby měly být postaveny (tj. 2,107 mil. tun), bude zařízením chybět zhruba 600 tisíc tun odpadů ročně, a to za předpokladu, že v té době budeme produkovat stejně odpadu, jako nyní. Dlouhodobým cílem České republiky i EU je ale množství vyprodukovaného odpadu naopak snižovat.

Proč tedy stavět další spalovny, které přinesou místním problémy?!

„Plánovaná minimální kapacita spalovny se udává 160 tis. tun ročně. Tolik směsného odpadu se bude muset dovézt a zároveň navíc zhruba třetina z tohoto množství se bude muset odvézt ve formě strusky a popílku. Obáváme se tedy nepřiměřené hlukové a dopravní zátěže v území a související produkce emisí ze silniční dopravy. Dle údajů o plánovaném počtu kamionů, bude zřejmě do spalovny každých 8 minut přijíždět nebo odjíždět jeden kamion,“ shrnula za obyvatele Nového Vráta Eva Semančíková - členka spolku TGM novevrato.cz.

„Vyměnit závislost na spalování hnědého uhlí za spalování odpadků není pro spotřebitele tepla žádná

výhra. V příštích desetiletích by měly pokračovat investice do snižování spotřeby tepla na straně odběratelů a také do decentrálních zdrojů jako jsou tepelná čerpadla nebo solární zdroje. Vedle přivedení tepla z Temelína a spalování dřevní štěpky, se kterými počítá strategie Teplárny, lze využít vytříděný bioodpad v bioplynové stanici a teplo pak v systému zásobování,” doplnil Edvard Sequens, energetický konzultant z českobudějovického spolku Calla - Sdružení pro záchranu prostředí.

Sdružení Arnika by závěrem městu a kraji doporučilo, aby provedli podobný rozbor směsného komunálního odpadu jako Arnika, ale v delším časovém období. Teprve na základě toho by mělo být posouzeno nejvhodnější řešení odpadové problematiky a město by mělo věnovat své úsilí, které doposud soustředilo jen na výstavbu spalovny, modernějším alternativám, o které si společnost hlasitě říká. Bez toho je stavba spalovny hazardem a plýtváním veřejnými zdroji.

Tisková zpráva Arniky

Arnikou zkoumaný vzorek:

Druh odpadu	Váha v kg (celkem 98 kg)	Hmotnostní procenta
bioodpad	39,92	40,73
plast	7,32	7,47
papír	8,25	8,41
sklo	6,29	6,41
nápojový karton	0,9	0,91
kov	1,27	1,29
textil	2,99	3,05
dětské pleny	1,81	1,84
elektro	0,28	0,31
stavební materiál	13,04	13,30
nebezpečný odpad	2,43	2,47
ostatní	13,15	13,41

poznámka: **zelená** = využitelný odpad (recyklovatelný)

červená = do odpadu vůbec nepatří

modrá = nevyužitelný odpad (dále nerecyklovatelný)

Binomický zmatek

Vyspělé jazyky, např. čeština, přejaly od Carla Linného princip binomické nomenklatury, tedy dvouslovných názvů organismů. Takže zatímco Němci si vystačí se jménem *Zilzalp*, my hrdě napíšeme budníček menší. A náš vodomil černý nese v angličtině předlouhý název *Great silver water beetle*.

Drobný háček českých rodových jmen spočívá v tom, že oproti velkému písmenu v latině (*Papaver*) začínají písmenem malým (mák), ale mnozí Češi to ještě nevzali na vědomí. V českých druhových jménech se píše také malé písmeno (kivi jižní), leda by šlo o pojmenování po nějaké osobě (kivi Owenův). V latině je zase začátek druhového jména s malým písmenem vždy (*Apteryx australis*, *Apteryx oweni*).

Ještě se orientujete? Nebo pro jistotu píšete Budníček Menší?

Jiří Řehounek

VYŠLO

Satiš Kumár – Krása jednoduchosti: umění dobrého života

V nakladatelství Alferia letos vyšla krásná kniha Satiše Kumára „Krása jednoduchosti: umění dobrého života“ v překladu Vojtěch Ettlera. Kniha je určena všem, kteří chtějí vystoupit z nekonečného kolotoče soupeření a spotřeby a místo toho usilovat o život, který upřednostňuje ekologickou integritu Země, sociální spravedlnost a osobní klid a štěstí.

Autor Satiš Kumár (*1936) je mírový a ekologický aktivista a publicista. V devíti letech vstoupil do řádu džainistických putujících mnichů a později se stal stoupencem učení Mahátmy Gándhího, jeho myšlenky nenásilí, pozemkové reformy Indie a mírového světa. V roce 1962 se spolu se svým druhem E. P. Menonem vydal na téměř 13 tisíc kilometrů dlouhou mírovou pouť z Indie do hlavních měst čtyř světových jaderných mocností: Moskvy, Paříže, Londýna a Washingtonu. Od roku 1973 žije v Anglii, kde se stal editorem věhlasného časopisu *Resurgence* (dnes *Resurgence and Ecologist*) a také zakladatelem a ředitelem centra pro ekologická studia Schumacher College, kde působí dodnes.

Kniha *Krása jednoduchosti* představuje ucelenou životní filozofii, která v sobě spojuje prostotu hmotného života, myšlení i duše. Satiš Kumár přetavil padesát let rozjímání a moudrosti v příručku pro každého, která zahrnuje ekologické a duchovní principy prostého žití, odhazování nepotřebných „krámů“ i psychologické zátěže, otevírání mysli a srdce vůči hluboké hodnotě vztahů, přijímání

jednoduchosti ve všech ohledech života či sloučení vědy a spirituality v jeden celistvý světonázor. Dovolím si trochu delší citaci z knihy, kterou případně mohu zapůjčit.

„Pokud se chceme vrátit ke zdravému vztahu s planetou, musíme o ní smýšlet jako o svém domově. Eko je odvozeno od řeckého oikos, což znamená „domov“. Moudrost starořeckých filozofů přisuzuje oikos neboli domovu mnoho významů. Domov je místo, kde fyzicky přebýváme: tvoří ho ložnice, koupelna, kuchyně a zahrada. Pak máme domov ve své vesnici či městě, domov ve svém kraji a domov ve své zemi. Ale nakonec musíme záběr ještě rozšířit a chápání ještě prohloubit. Musíme zahrnout i svůj domov na planetě, domov na Zemi. V první řadě je nám domovem sama zeměkoule. Slovo logos mimo jiné znamená „znalost“. Tudíž ekologie neboli ekogramotnost vyjadřuje, že známe svůj domov.

Domov také představuje mezilidské vztahy. Domov je tam, kde žijeme se svými rodiči, bratry, sestrami, manželem, manželkou, přáteli a hosty. Svůj domov známe, když rozumíme svým vztahům.

Ekonomie vychází ze stejného kořene. Nomos se volně překládá jako „správa“. Ekonomie tedy znamená správu domova. Abychom však mohli domov dobře spravovat, musíme ho nejprve znát. Spousta vysokoškolských studentů se učí ekonomii, ale neučí se ekologii. Proto panuje taková všeobecná ekonegramotnost.

Ekologie by měla ekonomii předcházet, nebo by se alespoň měly doprovázet. Je to jako chodit po obou nohou. Když budete skákat pouze po jedné — noze ekonomie —, jak daleko doskáčete? Po chvíli se unavíte. Jakmile se unavíte, spadnete na zem. Není divu, že ekonomiky po celém světě se hrouťí jedna za druhou.

Ekonomové a průmyslníci jsou ekologičtí analfabeti. Zdá se, že limity ekosystému nevnímají. Pokračují v nezřízené těžbě ropy, nerostů a surovin, a po nich ať přijde potopa! Kdyby byli ekogramotní, kdyby znali svůj domov na planetě, uvědomovali by si, že zásoba dotyčných zdrojů je omezená. Nemůžeme a neměli bychom si dělat neomezeně velké nároky na suroviny, které dobýváme z omezeně velké Země. Ekogramotní ekonomové by věděli, že existují přírodní zákony, podle nichž se náš domov — planeta Země — řídí. Jeden elementární zákon přírody, který ekonomové kvůli své ekologické negramotnosti přehlížejí, říká, že všechny přírodní systémy jsou cyklické, zatímco moderní ekonomika je lineární. Vytěžíme přírodní zdroje, použijeme je a zbytek zahodíme jako odpad. Ale v přírodě nic jako odpad neexistuje. Příroda se pohybuje v cyklech. Cyklicky se střídají roční období, samotná planeta se cyklicky otáčí, všechno v přírodě má cyklickou povahu.

Díky ekogramotnosti pochopíme, že všechno se děje v cyklech, a tudíž je potřeba všechno recyklovat. O žádném odpadu by neměla být řeč! Odpad představuje zločin proti přírodě. Veškerý přírodní materiál, který spadne na zem, se vstřebává do hlíny a promění v zeminu. Na podzim ze stromů opadá listí i plody a opět se stanou půdou, živinami a potravou pro žížaly. Půda zadržuje uhlík. Půda váže, vstřebává a skladuje uhlík, z něhož vyrůstá život. Uhlík zásobuje kořeny, kmen a větve stromu. Pak příroda na jaře chytí novou mízu a znovu vykvete a vyplodí.

Díky tomuto koloběhu se listí, které popadá na zem, převtělí do nového listí. Pokud nevěříte v reinkarnaci, nevěříte v přírodní zákony. Listí na stromě každý rok uhynie a na jaře opět vstane z mrtvých. Rok co rok se rodí čerstvé listí. Život je věčný, duše nikdy neumírá. Díky své cykličnosti se příroda neustále obnovuje. Tělo stromu se recykluje, strom se znovuzrodí jako semínko a semínko jako strom. To je zákon přírody. Porozumění tomuto jevu představuje základ ekogramotnosti.“

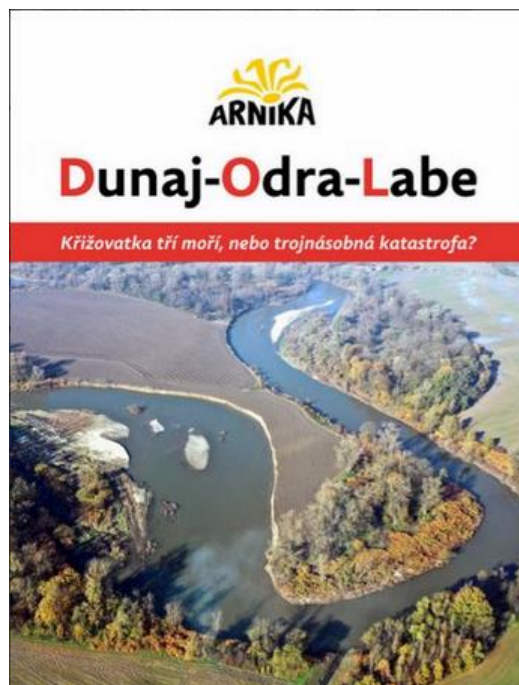
S pomocí textů nakladatelství Alferia Edvard Sequens

Dunaj-Odra-Labe. Křižovatka tří moří nebo trojnásobná katastrofa?

Křižovatka tří moří, tedy propojení Severního, Baltského a Černého moře prostřednictvím umělého vodního kanálu. Vize, která se jako červená nit vine naší historií již od dob Karla IV. Pro jedny zbožné přání, pro jiné katastrofa. Záměr, který vyvolává silné emoce. Pro správná rozhodnutí ale emoce nejsou dobrým rádcem. A nepomohou ani polovičaté informace, nebo překroucená fakta. Pokusili jsme se proto formulovat ty nejdůležitější otázky a položit je uznávaným odborníkům. Jejich odpovědi vám teď předkládáme zpracované tak, aby jim porozuměl každý. Aby si každý mohl vytvořit svůj vlastní názor.

Publikace je ke stažení zde: <https://arnika.org/dunaj-odra-labe-krizovatka-tri-mori>.

Převzato z webu Arniky

Plakáty PÉČE O DŘEVINY

**SPOLEČNOST PRO ZAHRADNÍ
A KRAJINÁŘSKOU TVORBU**

Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu (SZKT) vydala čtyři plakáty s tematikou péče o dřeviny. Plakáty mají formát A0 a jejich názvy jsou vypovídající: Výsadba stromů, Ochrana stromů při stavebních pracích, Péče o senescentní stromy a Úprava stanovištních poměrů stromů. Plakáty si mohou zájemci zdarma vyzvednout v pražské kanceláři SZKT, případně si je objednat na e-mailu kancelar@szkt.cz. Elektronické verze plakátů jsou ke stažení zde: <https://szkt.cz/aktuality/ctyri-nove-naucne-plakaty-pecce-o-dreviny>.

Jiří Řehounek

První číslo zpravodaje Ďáblík mohli naši členové a přátelé spatřit v říjnu 1999. Zpočátku vycházel jen čtyřikrát do roka, jak se sami můžete přesvědčit [na stránce](#), kde pro Vás máme všechny. Se začátkem vydávání již třetí stovky Ďáblíka jsme se rozhodli zabrousit do tohoto archivu a po dvaceti letech vytáhnout na světlo články představující, co nás tehdy těšilo i trápilo a představit Vám skrze jejich texty i naše bývalé kolegyně a kolegy. Někdy možná překvapí podobnosti dění s dneškem, či jak se některé záležitosti táhnou téměř přes celou lidskou generaci.

Jaký byl ten letošní Den bez aut?

Předem bych chtěla upozornit, že se jednalo už o 3. ročník, kterého se Calla účastnila. Bohužel nemohu srovnávat ten letošní s předcházejícími. Jako pozitivní vnímám ale to, že se k akcím Evropského týdne mobility a Evropského dne bez aut připojil svým programem i českobudějovický magistrát (i když byl pojatý trochu jinak, než bychom si asi představovali). Motto Evropského dne bez aut "Dostupnost pro všechny" mělo vyjádřit podporu všem zdravotně handicapovaným občanům. Ti jsou na tom, co se týká možnosti dopravy, ještě mnohem hůře než cyklisté. Většinou na ně totiž nikdo při realizaci nových chodníků nemyslí, a tak se vysoké obrubníky pro ně stávají nepřekonatelnou překážkou.

A jak to všechno vůbec probíhalo? Program ke Dni bez aut začal už v 8 hodin ráno a odehrával se v prostoru náměstí Přemysla Otakara II. Tady bych chtěla připomenout, že od 8 do 13 hodin bylo náměstí autům uzavřeno! Bohužel jenom náměstí, a tak to způsobovalo komplikace v přilehlých ulicích. Co se týká vlastního programu, "na své" si přišly hlavně děti. Ty se formou soutěží mohly dozvědět spoustu zajímavých informací např. o tom, jak se lidé v různých koutech naší planety dopravovali před vynálezem automobilu. Celkem prezentovalo na náměstí svoji činnost šest občanských sdružení. U tak významné akce proto nechyběli ani Jihočeští taťkové. Ti se rozdáváním balónků s logem McDonald's, zřejmě snažili přesvědčit děti o tom, že létání je ten nejekologičtější druh dopravy. Reklamu si zde dělala i společnost A.S.A. se svojí obří popelnicí. Nechci nikomu křivdit, ale program ke Dni bez aut by se dle mého názoru měl tematicky vztahovat především k dopravě. A tak jsme se o dopravní osvětu snažili alespoň my společně s Hnutím Duha a Rosou prostřednictvím informačního stánku. Naštěstí děti jsou od přírody zvědavé, a tak jsme jejich pozornosti neunikli. Zájem o informace, hlavně k dálnici, byl i ze strany dospělých, ale dopolední hodiny okruh zájemců značně zúžily. Snad se dočkáme, že radní budou mít více odvahy a uzavřou příští rok náměstí na celý den. Všem bych vám přála zažít ten pocit klidu a bezpečí, kdy se nemusíte při přecházení silnice rozhlížet, jestli vás zrovna nechce nějaké auto "přejet".

Ještě bych neměla opomenout již tradiční akci Dne bez aut - cyklojízdu, která následovala tentýž den v 17 hodin. Účastníků, pravda moc nebylo (cca 15), ale alespoň se dostalo na připomínky všech. Jela s námi totiž náměstkyně primátora ing. Ivana Popelová. Ta na závěr cyklojízdy přislíbila, že se konečně začnou řešit současné nedostatky cyklostezek, které nás už dlouhou dobu trápí. Teď pouze zbývá všechny pořádně sepsat a můžeme se dát do práce. A protože jich je spousta, chtěla bych všechny cyklisty a nejenom je, požádat, aby mi pomohli svými tipy na to, co je potřeba zlepšit.

Markéta Šišková, vyšlo v listopadu 2003 v Ďáblíku č. 15

19. ZÁŘÍ 2003 - DEN BEZ AUT

Vybrali jsme pro vás ze 400 různých tipů na výlety po Jihočeském kraji, které všechny najdete v databázi Envirooskop na webu www.envirooskop.cz. Jeho zpracovatelem je jihočeská Krajská síť environmentálních center KRASEC.

Rozhledna u Jakuba (lat: 49.0874, lon: 15.2701)

Podívejte se na svět z výšky modřínové rozhledny.

Dřevěná rozhledna u Valtínova je postavená z lepených modřínových profilů na betonové podestě. Byla vybudovaná v letech 2012 – 2013 a z plošiny ve výšce 33 metrů (celková výška rozhledny je 40,7 m) nabízí výhled do hvozdů České Kanady i na přilehlé kaskády nově vznikajících rybníků. V základně rozhledny je umístěno turistické centrum a občerstvení.

V nedalekém Terezíně najdete kuriózní stavení, jehož střecha odvádí dešťovou vodu dvěma různými směry – do Severního moře a do Černého moře. V lese nedaleko rozhledny se nachází proslavený kámen „Děblova prdel“.

Časová náročnost: 2 hodiny

Povaha terénu: Zpevněné polní a lesní cesty dobře udržované majitelem místních pozemků. Samotná rozhledna je vybavena dřevěnými stupni.

Dostupnost: Místo je dostupné z obce Valtínov či z druhé strany hřebene z Terezína. Ze záchytného parkoviště ve Valtínově můžete k rozhledně dojít po udržované polní cestě (cca 500 m). V blízkosti rozhledny vede také Graselova stezka – okruh z Českého Rudolce na Horní a Dolní Radíkov.

Na kole je lokalita nejlépe dostupná z Horního Radíkova po zpevněných lesních cestách.

Informace o otevírací době: <https://www.ceskakanadazvysky.cz/>

Odkaz na lokalitu na stránce Envirooskopu najdete zde: <http://www.envirooskop.cz/?rozhledna-u-jakuba>

Vybrali pro vás Romana Panská a Edvard Sequens

Jihočeský kraj

Projekt Envirooskop je podpořen Jihočeským krajem.

Calla Vás srdečně zve na přírodovědnou vycházku

„Na krmítko u Švábova Hrádku“

S ornitologem **Petrem Veselým** (PřF JU)

Přírodovědná vycházka k rybníku zaměřená především na odchyt, kroužkování a určování ptáků u speciálního krmítka pro vědecký výzkum.

Vycházka s odborným výkladem je vhodná i pro děti a potrvá dvě až tři hodiny.

Trasa bude sjízdná pro dětské kočárky.

Sobota 27. 11. 2021 od 9:30 hod.

Sraz účastníků na Švábově Hrádku, na konci ulice Na Strážce
(GPS 48.9691267N, 14.4459733E)

Tento projekt je spolufinancován Statutárním městem České Budějovice.

KRÁSA MIKROSVĚTA

**Calla – Sdružení pro záchranu prostředí zve na besedu
s biologem a fotografem Františkem Weydou**

Elektronové mikroskopy umožňují proniknout do mikrosvěta. Světa nevídaných tvarů a struktur, na které nestačí ani optický mikroskop, natož lidské oko. Tento pohled je významný nejen pro lidské poznání, ale poskytuje i nevšední estetické zážitky. Stal se nevyčerpatelným zdrojem inspirace nejen pro vědce, ale také pro výtvarníky. Ukážeme si, jak vypadá a jak se fotí mikrosvět.

Úterý 30. listopadu od 17:30 hodin

**v Kulturním klubu Horká vana,
Česká ul. 7 v Českých Budějovicích**

České Budějovice

Tato akce je spolufinancována Statutárním městem České Budějovice v rámci sítě Krasec.

Energie pro obce – řešení pro budoucnost

Program exkurze 25. – 26. listopadu 2021

Krajské sdružení MAS Jihočeského kraje ve spolupráci s Callou - Sdružením pro záchranu prostředí připravilo dvoudenní odbornou exkurzi pro zástupce MAS, starosty a další zainteresované zájemce na **prezentaci zajímavých projektů komunitní energetiky ve Zlínském kraji**. Akce je pořádána v rámci přeshraničního projektu „Energie pro obce – řešení pro budoucnost“ (*podpořeno z programu FMP, Interreg Rakousko – Česká republika*) a projektu „Energetická společenství ve využívání obnovitelných energetických zdrojů“ (*podpořené Německou spolkovou nadací pro životní prostředí DBU*).

Ke konferenci se přihlašujte [ZDE](#).

Organizační poplatek 1000 Kč/ účastníka bude fakturován předem

Program:

Čtvrtek 25. listopadu 2021

Odjezdy: **Kaplice**, Českobudějovická, parkoviště u řeky, v 6,30 ([mapka](#))

České Budějovice, Strakonická, Čerpací stanice MOLL (u MacDonald) v 7,10 ([mapka](#))

Sezimovo Ústí, Soběslavská 3038, Čerpací stanice Tesco před točnou v 8,00 ([mapka](#))

Oběd cca 11,00-12,00 **Hotel Arkáda, Bučovice**

12,30 – 13,30 obec Roštín – obecní výtopna na slámu

Výtopna je provozována Bioenergetickým centrem Roštín. Na výtopnu je napojeno 165 domácností a 6 obecních objektů. Systém je v plném provozu je od roku 2003. Jako palivo slouží obilná a řepková sláma, původem od místních zemědělců. [Více informací](#), [prezentace](#).

14,15 – 15,15 Holešov - Požární stanice Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje

Jde o první pasivní budovu v ČR určenou profesionálním hasičům, a navíc první veřejnou budovu v pasivním standardu ve Zlínském kraji. Objekt potřebuje na svůj provoz minimum energie, část energie využívá z obnovitelných zdrojů. Jedná se o dobře zaizolovanou budovu využívající sluneční zisky. K vytápění stanice o celkové podlahové ploše 1 138 m² slouží dva plynové kotle a k ohřevu vody solární termické kolektory umístěné na střeše objektu a napojené do 1 500 litrové akumulční nádrže. Pro zajištění kvality vnitřního prostředí slouží pět rekuperačních jednotek. [Více informací](#).

16,00 Obec Modrá – Fotovoltaika a veřejné osvětlení

Obec Modrá, která je několikanásobným držitelem ocenění Vesnice roku, už v roce 2010 realizovala projekt, kdy byly na střechách obecních domů (Obecní úřad a Obecní dům, bývalá škola) vybudovány **2 malé fotovoltaické elektrárny (2 x 20 kW)**, které dodávají elektrickou energii do sítě a do **veřejného osvětlení obce**. V rámci dalších opatření byla v areálu Živá voda instalována **tepelná čerpadla pro vytápění**, které navíc v zimě chladí místní kluziště. Nové Centrum slováckých tradic využívá **rekuperci tepla z pánice spolu s tepelnými čerpadly**.

Ubytování **Hotel Skanzen – Depandance.**

17,00-19,00 Informačně-vzdělávací část (Sál v Hotelu SKANZEN)

- Představení komunitních **energetických projektů v obci Modrá** - starosta Modré Miroslav Kovářík
- Představení projektu **výměny kotlů v domech za dřevoplynové kotle a solární kolektory (obec Salaš, 2005)** – starostka Salaše Jitka Točková
- **Akční energetický plán a plán financování energetické efektivity Zlínského kraje**, příklady dobré praxe ze Zlínského kraje - ředitelka Energetické agentury Zlínského kraje Miroslava Knotková
- Diskuse

19,00 Večeře v hotelu Skanzen

Další možný **večerní program:**

Návštěva obecního vinného sklepa, malé občerstvení (hradí si účastníci sami), zahraje místní kapela

Pátek 26. listopadu 2021

Snídaně v hotelu Skanzen, odjezd: 8,00

9,15 – 10,30 Brumov-Bylnice – centrální vytápění biomasou

Město s 5 781 obyvateli zrekonstruovalo v roce 2010 centrální plynovou **kotelnu na dřevní štěpku (1+2 MW)**. Zásobuje teplem 12 bytových domů a 10 objektů občanské vybavenosti včetně školy, zdravotního střediska nebo kulturního domu. Projekt rekonstrukce získal mezinárodní ocenění regionální projekt roku 2010 ve Vídni.

S ohledem na dosud málo využitý potenciál dřevní biomasy v regionu schválilo město v roce 2012 desetiletý **Akční plán pro biomasu**, jehož cílem je získávat alespoň třetinu energie z místní biomasy. Jeho součástí je například podpora instalace kotlů na biomasu v domácnostech, v soukromém sektoru i ve veřejných budovách nebo založení a provoz regionálního Biomarového obchodního centra sloužícího jako základ místního trhu s biomasou. [Brožura k rekonstrukci kotelny.](#)

10,50 – 13,00 Hostětín – vytápění biomasou, pasivní dům Nadace Veronika, úsporné veřejné osvětlení, nadační fotovoltaika, solární kolektory na domy obyvatel, obecní moštárna, kořenová čistírna, sociální bydlení, komunitní centrum ... [Stručně shrnutí.](#)

13,00-13,55 oběd v Hostětíně

14,00 – 14,45 Pitín – mateřská školka zateplená balíky slámy do skoro pasivního standardu

Podrobnosti: <https://www.veronica.cz/databaze-slamenych-domu?i=2125> a <https://www.casopisstavbnictvi.cz/clanky-obnova-materske-skoly-vpitine.html>

Příjezdy: Sezimovo Ústí (u Tesca) cca 18,30

České Budějovice (čerpací stanice MOLL na Strakonické (u MacDonald)) cca 19,15

Kaplice (parkoviště Českobudějovická u řeky) cca 19,45

Dílejší změny programu vyhrazeny.

Upozornění: Účastnice i účastníci si zajistí platný doklad o testu, očkování, prodělání nemoci COVID19 i respirátor v souladu s aktuálně platnými vládními opatřeními pro účely společného ubytování, stravování, jednání aj.

Pozvánka na 1. z cyklu seminářů Energie pro obce – řešení pro budoucnost

„Komunitní energetika – domácí podmínky a dobrá zahraniční praxe“

Kdy: středa 1. prosince 2021 od 10 do 14 hodin

Kde: v Penzionu U Zámku, Pluhův Žďár 68

Krajské sdružení MAS Jihočeského kraje ve spolupráci s Callou - Sdružením pro záchranu prostředí připravilo cyklus čtyř seminářů pro zástupce MAS, starosty a další zainteresované zájemce zaměřené na problematiku **komunitní energetiky**. Akce je pořádána v rámci přeshraničního projektu „Energie pro obce – řešení pro budoucnost“ (*podpořeno z programu FMP, Interreg Rakousko – Česká republika*) a projektu „Energetická společenství ve využívání obnovitelných energetických zdrojů“ (*podpořeného Německou spolkovou nadací pro životní prostředí DBU*).

Program:

10,00 – 10,15	Zahájení, představení projektu – Zuzana Guthová, MAS Růže
10,15 – 11,15	Co si vše představit pod komunitní energetikou, legislativní zakotvení, benefity, příklady dobré praxe obecních obnovitelných zdrojů z České republiky - Ondřej Pašek, Hnutí DUHA
11,15 – 11,30	<i>pauza na kávu</i>
11,30 – 12,30	Aktuální situace v podpoře vzniku Energetických komunit ze strany MAS - Jiří Krist, předseda Národní sítě MAS a MAS Opavsko z.s.
12,30 – 13,30	Komunitní energetika Rakousku na příkladu konkrétních projektů především z Dolního Rakouska - Renate Brandner-Weiß, ebcPLUS
13,30 – 13,55	Chystaná druhá výzva v rámci Modernizačního fondu a její využití pro projekty v obcích - Ondřej Pašek, Hnutí DUHA
13,55	Zakončení semináře – Zuzana Guthová, MAS Růže

[Tlumočení a občerstvení bude zajištěno.](#)

K účasti na 1. semináři se přihlašujte [ZDE](#).

V roce 2022 proběhnou další semináře s tímto zaměřením:

2. Existující technická řešení, územní energetické koncepty
3. Konkrétní možnosti financování komunitně energetických projektů
4. Jak pracovat s komunitou, role občanů a obcí, co je energetická chudoba a jak ji řešit

Upozornění: Účastnice i účastníci si zajistí platný doklad o testu, očkování, prodělání nemoci COVID19 i respirátor v souladu s aktuálně platnými vládními opatřeními pro účely společného jednání a stravování.

Cyklus seminářů je jednou z aktivit obsáhlejšího projektu, v rámci kterého proběhnou i dvě dvoudenní exkurze za příklady dobré praxe (Zlínský kraj – 25.-26. listopadu 2021, Rakousko - jaro 2022) a budou vytištěny informační materiály pro obce.

Více informací: manazer@mas.sdruzeniruze.cz, 724 643 050

Zpravodaj **Ďáblík** pro své členy a přátele vydává:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 311 381 • **Fax:** 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz • **Internet:** <http://www.calla.cz> • Calla je také na [Facebooku](#)

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Články do dalšího čísla posílejte do 13. prosince 2021 na edvard.sequens@calla.cz.

Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Chcete-li se přihlásit k pravidelnému odběru Ďáblíka, pište na romana.panska@calla.cz. Nechcete-li naopak dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás vymažeme z adresáře. Všechna starší čísla občasníku Ďáblík najdete na webových stránkách Cally.

Líbil se Vám Ďáblík? Pomozte nám s jeho šířením!

Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme!